

Robert C. Castel: Miért akar háborút Európa?

2025 december 21. Flag

Szöveg méret

90

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Értékelés kiválasztása
nincs értékelve

Még

Mérték

Az unió megoldhatatlan bels? problémái és a „rezsimtúlélési lottó”.

A háború a problémamegoldás eszköze. Azonban a problémák, amiket megoldani akarunk a háború segítségével,

nem feltétlenül biztonsági problémák.

Egyre gyakrabban halljuk az Európai Unió Oroszország-politikájával kapcsolatban azt a Thomas Mann által klasszikussá tett vádat, hogy akkor vonulunk háborúba, amikor meg akarunk szabadulni a béke problémáitól. Konkrétabban megfogalmazva, ez a vád úgy hangzik, hogy mivel az EU bels? problémái a meglév? eszközeire támaszkodva megoldhatatlanok, a megoldást a válság externalizálásában, magyarul egy küls? ellenség elleni háborúban keresi.

De vajon megalapozott ez a vád, vagy pedig csupán az unió ellenségei által kiagyalt propaganda?

Ahhoz, hogy ezt a kérdést megválaszoljuk, meg kell határoznunk azt, hogy mit értünk a „bels? problémák” és mit a „megoldhatatlan” alatt, a vádban megfogalmazott állítást pedig le kell bontanunk tesztelhet? hipotézisekre. Ezután fel kell tennünk a kérdést, hogy mik lennének azok az észlelhet? tények, amik a hipotézisünket alátámasztják, és mik azok, amik a hipotézis cáfolatának tekinthet?k.

Mivel ilyenkor az év vége felé ellustul az ember, ezért én most a magam részér?l megelégszem azzal, hogy felhúzzom az állványozást, de utána az olvasóra bízom, hogy farkasszemmel nézzen a valósággal, és az általa észlelt tények alapján vonja le a következtetéseket.

Kezdjük akkor talán a meghatározásokkal.

Mit is jelent az, hogy „bels? problémák”? A kérdéskör szakirodalma itt általában a következ?ket szokta felsorolni. Ott van mindjárt az elején

a legitimáció válsága, majd ezt az eliten belüli mélyül? törésvonalak követik. Ehhez szokás hozzacsapni a hatalom kompetenciájának a válságát, a gazdasági mechanizmusok megroppanását és az identitás kohéziójának a megbomlását.

Ha valaki úgy gondolja, hogy az Európai Unió esetében ezeknek a klasszikus „bels? problémáknak” nyomát sem látjuk, akkor nyugodtan lapozzon tovább a karácsonyi receptek rovatóhoz.

Na és mit jelent az, hogy a fent említett problémák a meglév? eszközökkel „megoldhatatlanok”? Ez azt jelenti, hogy a meglév? politikai, jogi, gazdasági és egyéb eszköztár nem képes ár–érték arányban elfogadható megoldásokkal szolgálni, és a megoldás ára ideológiailag, politikailag, esetleg morálisan vállalhatatlan. Most megint csak azt tudom mondani az elméletr?l a gyakorlatra pislantva, hogy aki úgy gondolja, az unió nem érkezett el bizonyos kérdésekben a meglév? eszköztárának a határáig, az ne is olvasson tovább.

Most, hogy meghatároztuk ennek az elemzésnek az alapvet? épít?elemeit, lássuk, hogyan lehet a válság externalizálásának a vádját tesztelhet? hipotézisekre lefordítani.

Az els? ilyen hipotézis, a koalíciós túlélés hipotézise, a következ?képpen hangzik.

A háború valószínűbbé válik, ha a vezet?k politikai túlélésüket fenyeget? bels? kihívással néznek szembe, és nincsenek olyan békés reformlehet?ségek, amelyek meg?riznék a gy?ztes koalíciójukat.

Hogy mik azok az észlelhet? tények, amik alátámasztják ezt a hipotézist? „Próbaballonok” a propagandában, „háborús” diskurzus még a háború el?tt. Fokozódó retorika a küls? ellenségekkel kapcsolatban álló bels? „árulókról”.

Els?dleges a bels? kohézióra („ostrom alatt állunk”), nem pedig a küls? alkura irányuló üzenetek. A média „államosítása” és uniformizálása a disszonáns hangok elnémítására, bizonyos ideológiák, illetve pártok szankcionálása. Ami pedig a cáfoló jeleket illeti, azok a változás hiánya a belpolitika, a média, a jogrend stb. terén. Egy másik ilyen cáfoló tényez? lehet egy esetleges belpolitikai ellentrend: a gondolati pluralizmus növekedése és a politikai élet klasszikus értelemben vett liberalizálódása a háborús szelek ellenére.

A második hipotézis, a rendkívüli jogrend hipotézise, a következ?ket feltételezi.

A háború egyre vonzóbbá válik, ha olyan jogi és kényszerítő eszközöket tesz lehetővé (cenzúra, letiltás, sorozás, hadigazdaság), amelyeket békeidőben nehéz igazolni.

Hogy mik azok az észlelhető változások, amik alátámasztják ezt a hipotézist? Jogszabályi változások vagy a meglévő jogszabályok felrúgása – szükségállapot-i rendeletek. A morális imperatívuszokra való hivatkozással legitimálni a meglévő törvények és normák semmibe vételét. A választott képviselők által megszavazott törvények alárendelése különböző „egyetemes emberi jogoknak”. Politikai folyamatok jogi, majd később adminisztrációs folyamatokkal való felcserélése. A cáfoló jelek mindennek az ellenkezői lennének. A jogrend változatlansága az egyre erősödő háborús trendek ellenére.

A harmadik hipotézis, a fiskális újraindítás hipotézise a következőket állítja.

A háború valószínűbb, ha a gazdasági válság és az elosztási patthelyzet lehetetlenné teszi a békeidőbeli alkukat, a háború pedig lehetővé teszi a kényszerített újraelosztást a belső, illetve az ellenfél által birtokolt vagyonnak.

Az empirikusan észlelhető változások, amik egy ilyen folyamat beindulását bizonyítják, a következők: akut makrogazdasági stressz, inflációs kiugrások, valutaválságok, adóssággondok, elszálló támogatások.

Sikertelen reformkísérletek, ismétlődő megszorításellenes zavargások, patthelyzetbe jutott költségvetések. A hadiipari lobbizás növekedése és az „önellátás” narratívájának erősödése. A kölcsön szó körüli nyelvújítási kísérletek, a kollektív eladósodás álcázását szolgáló virágnyelv. Ami a cáfoló jeleket illeti, ezek közül a legfontosabb a háborús gazdasági intézkedések hiánya. A rezsim bizonyítottan elkötelezett a „normális” gazdaságpolitika és gazdasági gyakorlatok mellett.

A negyedik hipotézis pedig, az elit kohéziójának a hipotézise, a következő magyarázatot javasolja.

A háború valószínűbbé válik, ha egy külső ellenség megléte lehetővé teszi az eliten belüli törésvonalak betömését, a konszenzus kikényszerítését, a rivális ideológiák, hatalmi gócok és személyek megrendszabályozását és az egység kikényszerítését.

Hogy mik az erre utaló jelek? Az elit rivalizálásának a nyomai: szívárogatások, frakciók közötti médiaháborúk, átalakítások, „korrupcióellenes” kampányok. A normál intézményeket megkerülő „háborús bizottságok” létrehozása/felhatalmazása.

Lojálisok elléptetése operatív és gazdasági irányító szerepkörökbe (védelmi ipar, beszerzés, regionális kormányzóságok). Járadékok átcsoportosítása a lojális blokkok, szervezetek és személyek felé, az ideológiai, illetve politikai riválisok kiszorítása, ellehetetlenítése. A cáfoló jelek pedig nem meglepő módon a következők. Az elit egyensúlya stabil marad, nincs érdemi központosítás, nincs célzott félreállítás. Az elitek közötti rivalizálás nem eskalálódik, se horizontálisan, se vertikálisan.

Az ötödik és valószínűleg a legriasztóbb hipotézis, a kockázatba való menekülés hipotézise, a következő dinamikát írja le.

A háború valószínűbbé válik, ha a hivatalban levő vezetők politikai vereségre, a rezsim, esetleg az ideológia összeomlására számítanak. A békeidőbeli korlátok miatt a lemondás, a politikai irányváltás kompromisszuma politikai öngyilkosságnak, az ideológia elárulásának tűnik. A magas kockázatú külső konfliktus egyfajta „rezsimtúlélési lottó”, lapot húzni tizenkilencre.

A győzelem vagy biztosítja a legitimitást és elrettenti a belső kihívókat, vagy ha nem, a katonai vereség következményei sem lesznek rosszabbak, mint a várt belső politikai vereség.

Hogy mik az erre utaló jelek? A kockázatvállalás irracionálisan magas szintje az objektív korlátokhoz mérten. A vezetők felégetik a hidakat, maximalista követeléseket fogalmaznak meg, visszafordíthatatlan elkötelezéseket betonoznak be. A külső háborút egyre inkább egzisztenciálisként keretezik. A tárgyalási magatartás is ennek megfelelően alakul át.

Olyan ajánlatok elutasításának a mintázatát látjuk, amelyek külsőleg tolerálhatók, de belpolitikailag veszélyesek. Sem a retorika, sem a konkrét eszkalációs lépések nincsenek arányban a külső fenyegetéssel. Ezt a hipotézist az cáfolja, ha úgy látjuk, hogy a regnáló elit valódi kompromisszumra törekszik, még akkor is, ha ez szembemegy az általa „tolt” narratívával. A foganatosított biztonsági, illetve katonai lépések defenzívek és nagyjából arányban állnak a külső fenyegetéssel.

Eddig az elméleti állványozás.

Innen már az olvasó feladata az általam felvázolt kalóztérképet követve eldönteni azt, hogy valóban a háború felé megy-e Európa, és hogy mik ennek a danse macabre-nak a mozgatórugói.

Robert C. Castel

A szerző az Alapjogokért Központ biztonságpolitikai szakértője, lapunk főmunkatársa

www.magyar nemzet.hu

Ajánló